

ESITYS EUROOPAN ALUEELLINEN YHTEISTYÖ -TAVOITTEEN MUKAISEKSI INTERREG AURORA RAJAT YLITTÄVÄN YHTEISTYÖN OHJELMAKSI KAUELLE 2021–2027**1. Ohjelman valmistelu**

Interreg Aurora on uusi Interreg-ohjelma ohjelmakaudelle 2021–2027. Ohjelma rakentuu kaudella 2014–2020 toteutettujen Interreg Pohjoinen/Nord ja Interreg Botnia-Atlantica -ohjelmien maantieteelliseen perustaan sekä hyviin kokemuksiin.

Ohjelman valmistelu käynnistettiin Suomen, Ruotsin ja Norjan ministeriöiden yhdessä antamalla mandaattikirjeellä (Mandate Letter) ohjelma-alueen alueille ja Saamelaiskäräjille kesällä 2020. Mandaattikirjeessä määriteltiin mm. ohjelman valmisteluorganisaation rakenne, ohjelma-alue ja hallintoviranomainen.

Ohjelmavalmistelusta vastasi ohjelmointikomitea, johon kukin maa nimesi seitsemän edustajaa. Ohjelmointikomitea nimesi lisäksi alueista ja Saamelaiskäräjistä koostuneen sisältötyöryhmän (Content working group), joka vastasi sisältöesitysten valmistelusta. Hallintoviranomainen vastasi hallinnon valmistelusta konsultoiden erikseen nimettyä alueiden edustajista koostunutta hallintotyöryhmää (Management working group). Ohjelmointityö toteutettiin kokonaan etäyhteyksin koronapandemia-tilanteesta johtuen.

Ohjelman valmistelua varten Suomeen koottiin myös oma kansallinen koordinaatioryhmä, jossa ovat olleet edustettuina kaikki ohjelma-alueen Suomen puolen maakunnat sekä Suomen Saamelaiskäräjät. Koordinaatioryhmä on kokoontunut aina ennen varsinaisia ohjelmointikomiteoiden kokouksia työ- ja elinkeinoministeriön johdolla. Yhteistyö ministeriön ja alueiden kesken on toiminut erittäin hyvin.

Työ- ja elinkeinoministeriö on lisäksi tehnyt läheistä ja tiivistä yhteistyötä Ruotsin ja Norjan kollegaministeriöiden kanssa. Tavoitteena on ollut ratkaisuhakuisesti etsiä kompromisseja ohjelmoinnin aikana avoinna olleisiin kysymyksiin. Yhteistyö on toiminut hyvin.

Ohjelmointikomitea päätti 23.3.2021 kokouksessaan, että Interreg Auran virallinen kieli on englanti. Myös ohjelmavalmistelu on tapahtunut englanniksi ja ohjelma-asiakirja on laadittu englanniksi.

Valmistelun aikana on kuultu laajasti sidosryhmiä. Sisältötyöryhmä keräsi aluksi näkemyksiä verkkokyselyllä syksyllä 2020 viidellä eri kielellä. Lisäksi sisältötyöryhmä järjesti 500 henkilöä vetäneen webinaarin 11.2.2021. Ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä kuultiin ympäristöviranomaisia. Ohjelma-esityksestä järjestettiin julkinen kuuleminen huhti-toukokuussa 2021. Lausunnon pystyi antamaan verkkokyselyllä. Lisäksi jokaisessa maassa järjestettiin julkinen kuulemistilaisuus, Suomen tilaisuus järjestettiin 5.5.2021. Monia sidosryhmiä on kuultu myös erikseen omissa kahdenvälisissä tilaisuuksissa, mm. Merenkurkun neuvoston kanssa järjestettiin neuvottelu 30.3.2021.

Ohjelma-esitys on hyväksytty ohjelmointikomiteassa 18.6.2021. Kokouksen aikana esiin nostetut muutostarpeet on hyväksytty vielä erikseen kirjallisella menettelyllä heinäkuussa 2021. Ohjelmaesitys vietään kansallisesti hyväksyttäväksi Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa syyskuun 2021 aikana, minkä jälkeen se lähetetään komission hyväksymismenettelyyn.

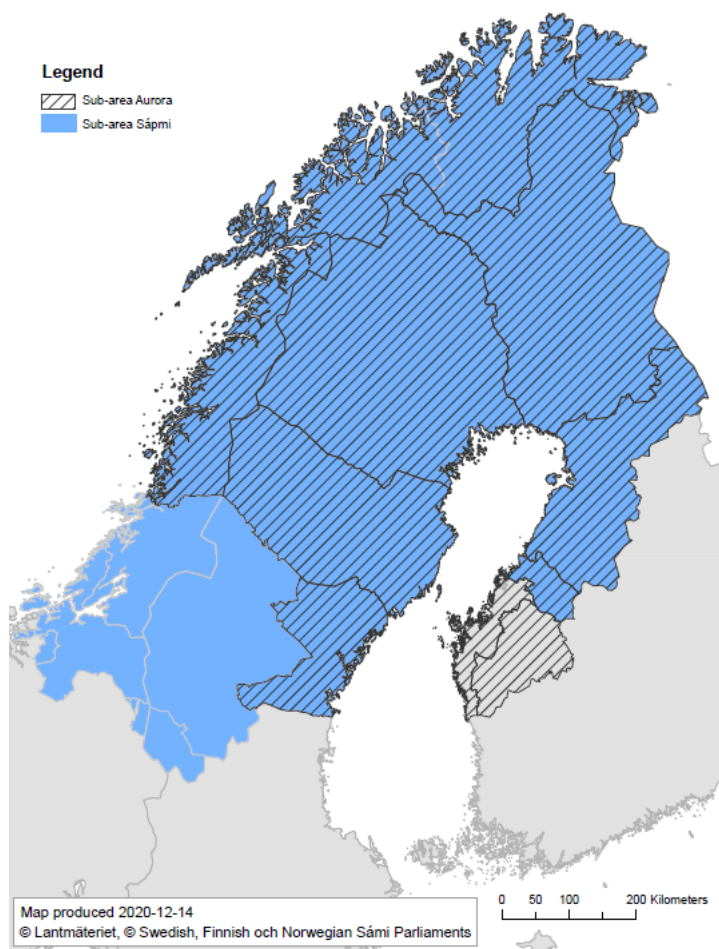
2. Ohjelma-alue

Interreg Aurora -ohjelman ohjelma-alue koostuu kahdesta osin päällekkäisestä ohjelma-alueesta, Interreg Aurora -alueesta ja Sápmin alueesta.

Interreg Aurora ohjelma-alueeseen kuuluvat Suomesta Lappi, Pohjois-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjanmaa ja Etelä-Pohjanmaa. Ruotsista ohjelma-alueeseen lukeutuvat Norrbotten, Västerbotten ja Västernorrland sekä Norjasta Nordland sekä Troms ja Finnmark.

Sápmi-alueeseen kuuluvat em. alueiden lisäksi Ruotsista Jämtlannin lääni ja osia Taalainmaan läänistä (Idre Sameby) sekä Norjasta Trøndelag ja Elgå Reinbeitedistrikt. Suomen Pohjanmaa ja Etelä-Pohjanmaa eivät kuulu Sápmi-alueeseen. Sápmi-alueella eri maiden saamelaisyhteisöt voivat toteuttaa yhteisiä hankkeitaan ohjelman sisällä.

Interreg Aurora

3. Ohjelman sisältövalinnat

Ohjelmatyön pohjaksi konsultaatioyritys NORCE laati ohjelma-alueen sosioekonomisen analyysin, jossa kuvataan ja analysoidaan alueellisia faktoja (regional facts). Raportti käsitteli mm. väestön, työmarkkinoiden, terveydenhuollon ja liikenteen tilaa. Lisäksi analyysissä käsiteltiin ilmastonmuutoksen vaikutusta alueeseen, kestävästä kehityksestä, saamelaisten erityiskysymyksiä ja älykästä erikoistumista. Tarkastelu päättyy yhteenvedon ohjelma-alueen vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhista (SWOT).

Ohjelma-alue on laaja ja sitä leimaavat alhainen asukastiheys, vähenevä ja ikääntyvä väestö sekä pitkät välimatkat. Toisaalta alueella on laajat luonnonvarat sekä potentiaalia esimerkiksi matkailun ja luovien

alojen kehittämiseen. Alueella asuu monia kansoja ja kulttuureja. Raja-aidat ovat matalat ja kanssakäymistä on luontevasti yli rajojen. Digitaalisuus ja kestävä kehitys edistäminen luovat lisää mahdollisuuksia myös syrjäisemmille alueille. Ohjelma-alueella on jo nyt paljon erityisesti pk-yrityksiä sekä mikroyrityksiä.

Sisältötyöryhmä kävi laajaa ja intensiivistä keskustelua ohjelman painopisteistä. Jokaista valittua painopistettä varten perustettiin myös alatyöryhmä käsittelemään kunkin teeman tarkkaa sisältöä. Sisältövalinnoissa haettiin alueellista lisäarvoa, jota Interreg Aurora -ohjelman rahoitus voisi tuoda sidosryhmille. Valinnoissa on priorisoitu teemoja, joihin ohjelma voi parhaiten rajallisilla resursseilla vaikuttaa ja jotka tuottavat rajat ylittävää lisäarvoa. Ohjelman valmistelussa painotettiin kestävä kehitystä laajasta näkökulmasta, sekä ympäristöllisistä että sosiaalisista lähtökohdista.

Ohjelman sisältövalinnat:

Toimintapoliittinen tavoite 1: kilpailukykyisempi ja älykkäämpi Eurooppa; tähän tavoitteeseen päästään:

- kehittämällä ja parantamalla tutkimus- ja innovointivalmiuksia ja kehittyneiden teknologioiden käyttöönottoa;
- parantamalla pk-yritysten kestävä kasvua ja kilpailukykyä ja edistämällä työpaikkojen luomista pk-yrityksissä muun muassa tuotannollisin investoinnein.

Toimintapoliittinen tavoite 2: vihreämpi Eurooppa; tähän tavoitteeseen päästään:

- edistämällä ilmastonmuutokseen sopeutumista, katastrofiriskien ehkäisemistä ja palautumiskykyä, ottaen huomioon ekosysteemilähtöiset toimintamallit;
- edistämällä luonnon ja sen monimuotoisuuden suojelua ja säilyttämistä sekä vihreää infrastruktuuria, myös kaupunkialueilla, ja vähentämällä kaikenlaista pilaantumista ja saastetta;
- edistämällä kestävää multimodaalista kaupunkiliikennettä osana siirtymistä kohti nollanettohiilitaloutta.

Toimintapoliittinen tavoite 4: sosiaalisempi Eurooppa; tähän tavoitteeseen päästään:

- parantamalla yhdenvertaista pääsyä osallistavien ja laadukkaiden koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen liittyvien palvelujen piiriin kehittämällä esteetöntä infrastruktuuria, myös parantamalla etä- ja verkkokoulutukseen liittyvää selviytymiskykyä;
- parantamalla kulttuurin ja kestävä matkailun roolia taloudellisessa kehityksessä, sosiaalisessa osallisuudessa ja sosiaalisessa innovoinnissa.

Interreg-erityistavoite: yhteistyön hallinnoinnin parantaminen.

Perinpohjaista keskustelua käytiin myös toimintapoliittisen tavoitteen 3 (yhteenliitetyn Eurooppa) sisällyttämisestä ohjelmaan. Ohjelmavalmistelussa painotettiin temaattista keskittämistä eli kaikkia tavoitteita ei voitu sisällyttää ohjelmaan vaikuttavuuden takaamiseksi rajallisilla resursseilla. Liikenteeseen ja logistiikkaan liittyviä kehittämistarpeita on huomioitu laajasti sekä toimintapoliittisessa tavoitteessa 1 että 2. Myöskään digitaalisuuteen liittyvää omaa erityistavoitetta ei ohjelmassa ole, vaan se on sisällytetty ohjelmaan horisontaalisena kokonaisuutena.

4. Strateginen ympäristövaikutusten arviointi (SEA)

Interreg Aurora -ohjelmasta on laadittu ympäristövaikutusten arviointi. Arvioinnin toteutti WSP Sverige AB. Arvioinnin tarkoituksena oli tuoda esiin ympäristöllisiä seikkoja ohjelman valmistelun ja hyväksymisen aikana. Vaikutusten arvioinnin tulokset ja johtopäätökset on otettu huomioon ohjelman sisällytyksessä. Ympäristövaikutusten arvioinnissa esitetään myös suosituksia mm. hankevalintojen tekemiseen. Nämä näkökohdat huomioidaan jatkovalmistelussa.

Ympäristövaikutusten arvioimiseksi järjestettiin useita ympäristöviranomaisten kuulemisia. Ympäristövaikutusten arviointiraportti oli julkisessa kuulemisessa yhdessä ohjelma-asiakirjan kanssa huhti-toukokuussa 2021.

5. Ohjelman rahoitus

Ohjelmaan osallistuvat EU-jäsenvaltiot Suomi ja Ruotsi ovat osoittaneet ohjelmalle EAKR/Interreg-rahoitusta 93,8 milj. euroa, josta Suomen osuus on 37,3 milj. euroa. Suomen osuudesta päätti talouspoliittinen ministerivaliokunta 18.3.2021. Interreg-varoja hallinnoidaan yhtenä kokonaisuutena eikä ohjelman rahoitustaulukossa esitetä maakohtaisia erittelyjä.

Suomen ja Ruotsin yhteinen kansallinen vastinrahoitus on 50,5 milj. euroa, josta 49,4 milj. euroa on julkista rahoitusta ja 1,06 milj. euroa yksityistä rahoitusta. Julkisen ja yksityisen vastinrahoituksen jakauma on indikaatiivinen.

Ohjelmaan osallistuva ei-jäsenvaltio Norja on ilmoittanut osoittavansa ohjelmalle rahoitusta yhteensä 16,5 milj. euroa.

Ohjelman kokonaisrahoitus on siten noin 160,8 milj. euroa.

EAKR/Interreg-rahoitus on jaettu indikaatiivisesti toimintalinjojen (pl. tekninen tuki) välillä seuraavasti:

TL 1	38%
TL 2	30%
TL 4	24%
Interreg	8%

6. Ohjelman hallinto

Ohjelman hallinnosta on käyty ohjelmointikomiteassa paljon keskustelua. Tavoitteena on poimia parhaat käytänteet uuteen ohjelmaan edeltävistä Interreg Pohjoinen/Nord ja Interreg Botnia-Atlantica -ohjelmista. Käytännön toimeenpanon valmistelu jatkuu vielä ohjelmaesityksen hyväksymisen jälkeenkin.

Ohjelmaan osallistuvat maat ovat sopineet ohjelman yhteisestä hallintoviranomaisesta ja tarkastusviranomaisesta. Hallintoviranomaisena toimii Norrbottenin lääninhallitus Ruotsissa. Hallintoviranomainen ei suorita tuensaajien ilmoittamien menojen varmentamista (hallinnollinen tarkastus) vaan sitä varten kukin osallistuva maa on perustanut kansallisen valvontajärjestelmän. Suomessa hallinnollisesta tarkastuksesta Interreg Aurora -ohjelman osalta vastaa Lapin liitto. Tarkastusviranomaisena toimii Ruotsin Ekonomistyrningsverket. Tarkastusviranomainen asettaa tarkastusryhmän, jossa Suomea edustaa valtiovarainministeriön valtiovarain controller-toiminto.

Ohjelmalle tullaan asettamaan Interreg-asetuksen (EU) 2021/1059 28 artiklan mukaisesti seurantakomitea. Suomen edustajat nimittää valtioneuvosto alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetun lain (756/2021) 33 §:n mukaisesti.

Rahoitettavien hankkeiden valintaa varten tullaan myöhemmin asettamaan kaksi ohjauskomiteaa (Steering Committee), yksi koko ohjelma-alueita koskeva ja toinen Sápmi-alueita varten. Kukin maa nimeää edustajansa hallintokomiteoihin. Suomen edustajat nimeää työ- ja elinkeinoministeriö.

Hallintoviranomaisen asettama yhteinen sihteeristö avustaa hallintoviranomaista, seurantakomiteaa ja hallintokomiteoita niiden tehtävien hoidossa Interreg-asetuksen mukaisesti. Sihteeristö on päätetty hajauttaa useaan eri toimipisteeseen. Toimipisteet sijaitsevat Suomen puolella Lapin liiton, Pohjanmaan liiton ja Suomen Saamelaiskäräjien yhteydessä. Ruotsin puolella sihteeristön toimipaikat sijaitsevat hal-

lintoviranomaisen yhteydessä Luulajassa, Västerbottenin läänissä sekä Ruotsin Saamelaiskäräjien yhteydessä Kiiirunassa. Norjan osallistumista varten tullaan norjalaisin varoin rahoittamaan sihteeristö Tromssassa. Valmistelun kuluessa on kiinnitetty huomiota sihteeristön maantieteelliseen levittäytymiseen koko ohjelma-alueelle. Jatkovalmistelussa on erityisesti kiinnitettävä huomiota sihteeristön yhdenmukaisiin menettelytapoihin.